

SÉNAT DE BELGIQUE

SESSION DE 1996-1997

25 OCTOBRE 1996

Proposition de loi modifiant le Code judiciaire et le Code d'instruction criminelle en ce qui concerne la procédure en dessaisissement

(Déposée par MM. Lallemand, Erdman et consorts)

DÉVELOPPEMENTS

La décision rendue par la Cour de cassation suite à une requête en dessaisissement peut aujourd'hui être prise sur-le-champ, sans débat contradictoire. Et lorsque la décision est différée, toutes les parties intéressées ne doivent pas être appelées à la cause.

La possibilité laissée aux parties non-requérantes de rouvrir un débat en formant opposition à l'arrêt de dessaisissement peut également être source d'incertitude et d'insécurité. C'est particulièrement vrai lorsque le juge mis en cause est en charge d'une instruction judiciaire.

L'arrêt ayant un effet immédiat, le président du tribunal peut désigner, pour la bonne marche de l'enquête, un autre juge d'instruction dès le dessaisissement prononcé. Si, par hypothèse, la Cour de cassation reçoit une opposition, et la déclare fondée, cette nouvelle décision n'aura pas nécessairement d'impact sur la réorganisation interne décidée par le président du tribunal.

La présente proposition tend à modifier la procédure en dessaisissement. Elle oblige à un débat contradictoire avant toute décision de la Cour de cassation,

BELGISCHE SENAAAT

ZITTING 1996-1997

25 OKTOBER 1996

Wetsvoorstel tot wijziging van het Gerechtelijk Wetboek en het Wetboek van Strafvordering inzake de procedure tot onttrekking van de zaak aan de rechter

(Ingediend door de heren Lallemand en Erdman c.s.)

TOELICHTING

Wanneer bij het Hof van Cassatie een vordering tot onttrekking van de zaak aan de rechter is ingesteld, kan het Hof daarover terstond uitspraak doen zonder debat op tegenspraak. Wordt de beslissing uitgesteld, dan hoeven niet alle betrokken partijen in het geding geroepen te worden.

Het feit dat niet-verzoekende partijen de mogelijkheid hebben het debat te heropenen door verzet aan te tekenen tegen het arrest tot onttrekking van de zaak, kan eveneens een bron zijn van onzekerheid. Dit geldt vooral wanneer de betrokken rechter belast is met een gerechtelijk onderzoek.

Aangezien het arrest onmiddellijk gevolg heeft, kan de voorzitter van de rechtbank, voor het goede verloop van het onderzoek, een andere onderzoeksrechter aanwijzen zodra het arrest tot onttrekking van de zaak is uitgesproken. Wordt bij het Hof van Cassatie verzet aange tekend en verklaart het Hof dit verzet gegrond, dan heeft deze nieuwe beslissing niet noodzakelijk gevolgen voor de interne reorganisatie waartoe de voorzitter van de rechtbank besloten heeft.

Dit wetsvoorstel strekt ertoe de procedure tot onttrekking van de zaak aan de rechter te wijzigen. Het voorziet in een verplicht debat op tegenspraak

et impose la même procédure pour les dessaisissements demandés dans le cadre d'affaires pénales ou d'affaires civiles.

Le débat contradictoire permet de prendre une juste mesure de la portée des faits et attitudes invoqués à l'appui de la demande, notamment au regard des principes de proportionnalité et de finalité, mais aussi au regard de l'impartialité et de l'apparence d'impartialité dont doivent faire preuve les magistrats.

La présente proposition permet aux parties non-requérantes de répondre à la requête en dessaisissement, dans un délai de huit jours. Si la requête invoque l'urgence, et que la Cour la reconnaît, ce délai peut être réduit à deux jours. L'avis des juges dont le dessaisissement est demandé et, le cas échéant, celui du ministère public concerné par le dossier, devra en tous les cas être demandé.

Dès lors que toutes les parties seront d'office appelées à participer aux débats, la possibilité de former opposition à la décision de la Cour ne se justifie plus.

La Cour de cassation gardera, si nécessaire, la possibilité de suspendre les juges dont le dessaisissement est demandé. La Cour pourra également annuler un acte accompli avant le dessaisissement, si celui-ci est manifestement orienté et partial.

Par ailleurs, la requête, y compris en matière civile, pourra être introduite directement par une partie ou son avocat.

En tout état de cause, la compréhension du procès, et particulièrement du procès pénal, se modifie, et évolue dans le sens d'une meilleure prise en compte des intérêts de toutes les parties. Cette approche nouvelle doit être intégrée à toutes les procédures. C'est le sens de la présente proposition.

Roger LALLEMAND.

*
* *

vóór het Hof van Cassatie een beslissing neemt en legt dezelfde procedure op voor een onttrekking gevorderd in strafzaken of in burgerlijke zaken.

Het debat op tegenspraak maakt een preciezere afweging mogelijk van de feiten en houdingen die worden aangevoerd om de vordering tot onttrekking van de zaak aan de rechter te staven, met name wat betreft de beginselen van evenredigheid en finaliteit, maar ook wat betreft de onpartijdigheid en de schijn van onpartijdigheid die de magistraten dienen te bewaren.

Dit wetsvoorstel biedt de niet-verzoekende partijen de mogelijkheid om binnen een termijn van acht dagen te antwoorden op het verzoekschrift strekkende tot onttrekking van de zaak aan de rechter. Indien het verzoekschrift de spoedbehandeling vraagt en het Hof het spoedeisend karakter erkent, kan deze termijn verkort worden tot twee dagen. In ieder geval moet de mening worden gehoord van de rechters aan wie men een zaak wil onttrekken en eventueel ook de mening van het openbaar ministerie dat bij het dossier betrokken is.

Aangezien alle partijen in elk geval worden opgeroepen om deel te nemen aan de debatten, kan de mogelijkheid vervallen om tegen de beslissingen van het Hof verzet aan te tekenen.

Het Hof van Cassatie behoudt de mogelijkheid om, indien nodig, rechters tegen wie de onttrekking gevorderd is te schorsen. Het Hof kan eveneens een handeling vernietigen die is verricht vóór de onttrekking indien daarbij duidelijk sprake is van vooringenomenheid en partijdigheid.

De vordering kan overigens — ook in burgerlijke zaken — rechtstreeks worden ingesteld door een partij of haar advocaat.

In de opvattingen over processen, en dan vooral strafrechtelijke processen, tekent zich een duidelijke ontwikkeling af, in die zin dat men meer rekening wil houden met de belangen van alle partijen. Deze nieuwe aanpak moet tot uiting komen in alle procedures. Dat is dan ook het doel van dit wetsvoorstel.

*
* *

PROPOSITION DE LOI

Article premier

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

L'article 653 du Code judiciaire est remplacé comme suit :

«*Art. 653.* — La demande de dessaisissement est formée par requête motivée et signée par une partie ou son avocat, déposée au greffe de la Cour de cassation, en autant d'exemplaires qu'il y a de parties en cause.

Dans les vingt-quatre heures du dépôt de la requête, celle-ci est notifiée aux parties non-requérantes, sous pli judiciaire, par le greffier de la Cour. La notification mentionne le texte des articles 648 à 659.

Chacune des parties peut déposer au greffe de la Cour un mémoire en réponse dans les huit jours de la notification. Si elle reconnaît l'urgence, la Cour peut réduire ce délai à deux jours.

Les mémoires en réponse sont immédiatement notifiés au requérant, sous pli judiciaire, par le greffier de la Cour. Les autres parties peuvent en prendre connaissance au greffe de la Cour.»

Art. 3

Les articles 654 et 655 du même Code sont abrogés.

Art. 4

L'article 656 du même Code est remplacé comme suit :

«*Art. 656.* — Dans les vingt-quatre heures du dépôt de la requête, la Cour fixe le jour de l'audience et ordonne :

1° la communication immédiate de la requête et des pièces y annexées aux juges dont le dessaisissement est demandé, pour faire, dans un délai fixe, leur déclaration au bas de l'expédition de l'arrêt;

2° la communication immédiate au ministère public saisi du dossier, pour rendre, dans le même délai, son avis motivé;

WETSVOORSTEL

Artikel 1

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Artikel 653 van het Gerechtelijk Wetboek wordt vervangen als volgt :

«*Art. 653.* — De vordering tot onttrekking van de zaak aan de rechter wordt ingesteld bij een met redenen omkleed en door een partij of haar advocaat ondertekend verzoekschrift dat ter griffie van het Hof van Cassatie wordt ingediend, in zoveel exemplaren als er partijen in het geding zijn.

Binnen vierentwintig uren na het indienen van het verzoekschrift geeft de griffier van het Hof hiervan bij gerechtsbrief kennis aan de niet-verzoekende partijen. In de kennisgeving wordt de tekst van de artikelen 648 tot 659 opgenomen.

Elke partij kan binnen acht dagen na de kennisgeving bij de griffie van het Hof een memorie van antwoord indienen. Indien het Hof de zaak spoedeisend verklaart, kan het deze termijn verkorten tot twee dagen.

De griffier van het Hof geeft bij gerechtsbrief onmiddellijk kennis van de memories van antwoord aan de verzoeker. De andere partijen kunnen hiervan inzage nemen op de griffie van het Hof.»

Art. 3

De artikelen 654 en 655 van hetzelfde Wetboek worden opgeheven.

Art. 4

Artikel 656 van hetzelfde Wetboek wordt vervangen als volgt :

«*Art. 656.* — Binnen vierentwintig uren na het indienen van het verzoekschrift bepaalt het Hof de zittingdag en beveelt :

1° dat van het verzoekschrift en de bijgevoegde stukken onmiddellijk mededeling wordt gedaan aan de rechter tegen wie onttrekking wordt gevorderd teneinde binnen een bepaalde termijn zijn verklaring onderaan op de uitgifte van het arrest te stellen;

2° dat onmiddellijk mededeling wordt gedaan aan het openbaar ministerie dat het dossier behandelt, opdat het binnen dezelfde termijn een met redenen omkleed advies uitbrengt;

3° la convocation des parties à comparaître devant elle, pour être entendues sur la demande de dessaisissement;

4° le rapport, à jour indiqué, par l'un des conseillers nommé par l'arrêt.

La Cour peut ordonner que l'ensemble du dossier lui soit communiqué ou prononcer toute disposition préparatoire à sa décision qu'elle jugera nécessaire.

La Cour peut ordonner qu'il soit sursis au jugement du procès, aux procédures conservatoires et d'instruction, et, en matière criminelle, à la mise en accusation ou à la formation du jury.

L'arrêt est notifié immédiatement aux parties, sous pli judiciaire, par le greffier de la Cour.»

Art. 5

L'article 657 du même code est abrogé.

Art. 6

L'article 658 du même Code est complété par un quatrième alinéa libellé comme suit:

«La Cour peut en outre annuler les actes faits avant la prononciation de la décision, par les juges dessaisis.»

Art. 7

L'article 545 du Code d'instruction criminelle est remplacé comme suit:

«Art. 545. — La chambre de la Cour de cassation, qui connaît des pourvois en matière criminelle, correctionnelle ou de police, statue conformément aux articles 648 à 659 du Code judiciaire.»

Art. 8

Les articles 543, 544, 546, 547, 548, 549, 550 et 551 du même Code sont abrogés.

Roger LALLEMAND.
Frederik ERDMAN.
Hugo VANDENBERGHE.
Guy VERHOFSTADT.
Joëlle MILQUET.
Claude DESMEDT.

3° dat de partijen worden opgeroepen om voor het Hof te verschijnen teneinde over de vordering tot onttrekking te worden gehoord;

4° dat een van de raadsheren die in het arrest wordt aangewezen, op een bepaalde dag verslag uitbrengt.

Het Hof kan bevelen dat het volledige dossier hem wordt medegedeeld en alle maatregelen nemen die het nodig acht ter voorbereiding van zijn beslissing.

Het Hof kan bevelen dat de uitspraak over de zaak, de onderzoeksprocedures en de procedures tot bewaring van recht en, wat de strafzaken betreft, de inbeschuldigingstelling of de samenstelling van een jury, opgeschort worden.

De griffier van het Hof geeft de partijen onmiddellijk bij gerechtsbrief kennis van het arrest.»

Art. 5

Artikel 657 van hetzelfde Wetboek wordt opgeheven.

Art. 6

Artikel 658 van hetzelfde Wetboek wordt aangevuld met een vierde lid, luidende:

«Het Hof kan bovendien de handelingen vernietigen die vóór de uitspraak van de beslissing zijn verricht door van de zaak onttrokken rechters.»

Art. 7

Artikel 545 van het Wetboek van Strafvordering wordt vervangen als volgt:

«Art. 545. — De kamer van het Hof van Cassatie die kennis neemt van het cassatieberoep in criminele, correctionele en politiezaken, doet uitspraak overeenkomstig de artikelen 648 tot 659 van het Gerechtelijk Wetboek.»

Art. 8

De artikelen 543, 544, 546, 547, 548, 549, 550 en 551 van hetzelfde Wetboek worden opgeheven.